

Tadeusz Filipiak, Mariusz Maciejczak

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Sektor warzywniczy w Polsce i w wybranych krajach UE¹

Wstęp

Warzywnictwo jest jednym z najważniejszych działów polskiego ogrodnictwa. Jego znaczenie przejawia się udziałem w generowaniu wartości dodanej na etapie produkcji oraz tworzeniu warunków wstępnych do rozwoju łańcuchów żywnościowych. Wartość produkcji warzyw w Polsce w 2008 r. wyniosła ponad 5,2 mld zł, co stanowiło około 6,4% globalnej produkcji rolniczej oraz około 11,1% globalnej produkcji roślinnej. Wartość produkcji towarowej warzyw wyniosła ponad 3,8 mld zł, co stanowiło w produkcji rolniczej 6,9% oraz 15,3% w produkcji roślinnej. Wartość eksportu warzyw i ich przetworów wyniosła ponad 513,3 mln euro, co stanowiło 4,5% eksportu rolno-spożywczego ogółem.

W 2008 r. łączna produkcja świeżych warzyw na świecie (włączając w tę wielkość melony) wyniosła 893,4 mln ton, przy całkowitej powierzchni upraw wynoszącej 52,44 mln ha. Dla porównania rok wcześniej produkcja ta wyniosła odpowiednio 889,7 mln ton zebranych z 52,04 mln ha. W 2007 r. największe zbiory warzyw miały miejsce w Azji (około 658,6 mln ton), następnie w Europie (ponad 94,5 mln ton), w Afryce (ponad 55,75 mln ton), w Ameryce Północnej (prawie 41,0 mln ton) i w Ameryce Południowej (ponad 22,0 mln ton). Dla porównania jeszcze na początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku łączna produkcja warzyw i owoców kształtowała się na świecie na poziomie 630,0 mln ton, w latach dziewięćdziesiątych było to już około 820 mln ton, a na przełomie lat 2000–2001 wolumen produkcji wzrósł do 1,20 mld ton [Długokęcka 2008]. Największym producentem warzyw na świecie od kilku lat są Chiny wytwarzające około 50% światowej produkcji. W pierwszej dziesiątce producentów warzyw na świecie znajdują się dwa kraje Unii Europejskiej (UE): Włochy (13,6 mln ton) i Hiszpania (12,7 mln ton).

---

¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2008–2011 jako projekt badawczy nr NN 310 148635.

Polska w globalnej produkcji warzyw w Europie zajmuje 4. miejsce, po Włoszech, Hiszpanii i Francji. W latach 2004–2008 produkcja warzyw w Polsce wynosiła około 5,5 mln ton, co stanowiło około 9% łącznych zbiorów warzyw w UE-27. Polska jest największym w UE producentem buraków ćwikłowych, kapusty oraz marchwi, których udział w zbiorach wyniósł odpowiednio: 46%, 23% i 15%. W produkcji ogórków i cebuli zajmujemy drugie miejsce w UE. Polska jest drugim w UE, po Belgii, producentem warzyw mrożonych i największym producentem kwaszonych warzyw oraz suszonej marchwi. Dostawy z naszego kraju mają istotne znaczenie w pokryciu unijnego zapotrzebowania na cebulę, kalafiora oraz warzywa mrożone, kwaszone i suszone.

Celem opracowania jest określenie uwarunkowań rozwoju sektora warzywniczego w Polsce jako jednego z największych producentów warzyw w UE. Analiza zostanie przeprowadzona na tle wybranych krajów UE w celu określenia podobieństw i różnic w kontekście organizacji jednolitego rynku.

Metodologia i źródła danych

W opracowaniu poddano analizie produkcję oraz spożycie warzyw, a także rozwiązania organizacyjno-prawne dla sektora warzywniczego. Zakres czasowy dokonanej analizy został dobrany celowo z uwagi na wejście Polski w struktury UE i obejmował lata 2002–2008. Analizę przeprowadzono na podstawie materiałów i danych źródłowych instytucji zaangażowanych w organizację, nadzór i monitoring sektora. W badaniach wykorzystano narzędzia analizy dokumentów źródłowych oraz metody statystyki opisowej i metody heurystyczne.

Produkcja warzyw w Polsce i w wybranych krajach UE

Produkcja warzyw w UE-27 w latach 2002–2008 wynosiła średnio 68,5 mln ton, w tym w krajach UE-15 około 54,7 mln ton, w krajach UE-12 około 13,8 mln ton oraz w Polsce prawie 5,5 mln ton (tab. 1). Produkcja warzyw w UE-27 zmniejszyła się z 69,1 mln ton w 2002 r. do 65,5 mln ton w 2008 r., czyli o 5,2%. W badanym okresie nastąpiło zmniejszenie produkcji w krajach UE-15 z 56 mln ton do 52,5 mln ton (spadek o 7,3%), przy czym największe było w 2006 r. (spadek o 9%). Produkcja warzyw w krajach UE-12 w analizowanych latach utrzymywała się na podobnym poziomie około 13 mln ton, jedynie w latach 2003–2004 wynosiła 15 mln ton. W latach 2002–2008 produkcja warzyw

w Polsce zwiększyła się z 4,9 mln ton do 5,4 mln ton (wzrost o 0,5 mln ton, czyli o 11%). W analizowanym okresie średnioroczny wzrost wyniósł 1,7%, przy czym występowały wahania o charakterze niecyklicznym. W latach 2005, 2006 oraz 2008 występował spadek produkcji odpowiednio o 3,4%, 5,4% oraz 8,5%. W latach 2003–2004 oraz w 2007 r. nastąpił wzrost produkcji odpowiednio o 8,2%, 9,4% oraz 11,3%. W przeliczeniu na jednego mieszkańca poziom produkcji warzyw w UE-27 wynosił około 140 kg.

W poszczególnych krajach UE tempo zmian produkcji warzyw w latach 1995–2006 różniło się zarówno wielkością, jak i kierunkiem. Do krajów UE-27 o trwałym wzroście produkcji warzyw można zaliczyć: Włochy, Hiszpanię oraz Holandię i Austrię. W Polsce w latach 1995–2006 można zauważyć niewielką tendencję spadkową (rewizja danych statystycznych po 2002 r. przeprowadzona przez GUS przy Narodowym Spisie Powszechnym). Szczególnie wyraźne tendencje spadkowe zanotowano w nowych krajach członkowskich UE, w których wystąpiły problemy związane z przekształceniami własnościowymi (Bułgaria, Czechy, Litwa, Słowacja i Węgry). W UE występuje wysoka geograficzna koncentracja produkcji. W państwach o największej produkcji warzyw (Włochy, Hiszpania, Francja, Polska) w latach 2004–2006 produkowano prawie 60% produkcji UE-27 (tab. 2).

Struktura gatunkowa produkowanych warzyw w UE-27 i w Polsce jest odmienna (rys. 1). Wyraźnie dominującym gatunkiem w strukturze produkcji UE-27 były pomidory (26%), natomiast w Polsce największy był udział kapustu (25%). Cztery gatunki warzyw: kapusty, marchew, cebula oraz pomidory, w Polsce stanowiły 69%, a w krajach UE-27 – 51%. Z kolei udział sześciu najczęściej uprawianych warzyw wynosił 80% w Polsce, zaś w UE-27 prawie 60%. Udział pozostałych warzyw w Polsce stanowił tylko 18%, a w UE-27 aż 40%. Zestawione dane wskazują na większą koncentrację struktury produkcji w Polsce niż w innych krajach UE-27.

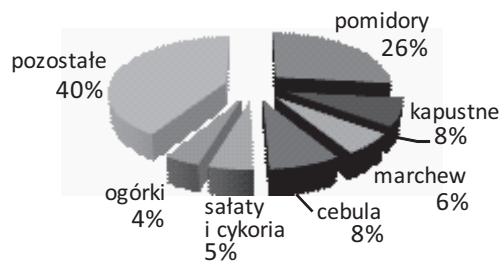
Tabela 1

Produkcja warzyw w Unii Europejskiej w latach 2002–2008

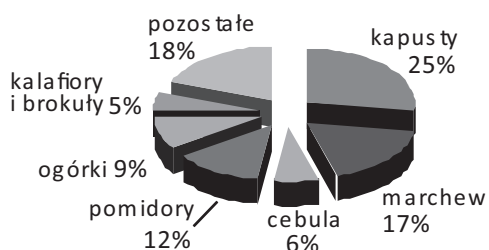
Wyszczególnienie	Produkcja warzyw w roku w mln ton						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UE-27	69,1	71,1	71,7	70,9	66,2	64,9	65,5
UE-15	56,0	56,0	56,7	57,7	52,5	51,4	52,5
UE-12	13,1	15,1	15,0	13,2	14,1	13,5	13,0
Polska	4,9	5,3	5,8	5,6	5,3	5,9	5,4

Źródło: Rynek owoców i warzyw 2008.

UE-27

Polska

Rysunek 1

Struktura produkcji warzyw w UE-27 oraz w Polsce w latach 2004–2006

Źródło: dane GUS, Eurostat.

Tabela 2

Zmiany produkcji warzyw w UE w latach 1995–2006

Kraj	Zbiory warzyw [tys. ton]		Udział w zbiorach UE-27 w % w latach 2004–2006
	1995–1997	2004–2006	
UE-27	64 473	69 207	100,0
Włochy	14 442	15 826	22,9
Hiszpania	11 014	13 084	18,9
Francja	6 400	6 069	8,8
Polska	5 700	5 550	8,0
Rumunia	4 214	4 248	6,1
Holandia	3 616	4 235	6,1
Niemcy	3 211	3 195	4,6
Wielka Brytania	2 942	2 726	3,9
Węgry	1 597	1 679	2,4
Bułgaria	1 440	767	1,1

Źródło: Nosecka i inni 2008.

Tabela 3
Produkcja warzyw w Polsce w latach 2002–2008

Wyszczególnienie	Produkcja warzyw w roku [tys. ton]						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Warzywa ogółem	4701,2	5090,8	5590,0	5458,3	5120,0	5710,0	5202,0
Warzywa gruntowe	3947,2	4419,6	4916,2	4785,3	4408,0	4987,0	4430,0
Kapusta	1188,2	1236,7	1371,0	1320,0	1189,4	1325,0	1200,0
Kalafior	176,4	188,8	205,7	204,3	211,8	228,0	221,0
Cebula	584,9	678,3	865,7	714,1	590,2	725,0	618,0
Marchew	692,1	834,6	927,9	929,0	833,2	938,0	817,0
Buraki ćwikłowe	311,2	333,5	356,9	356,0	340,6	375,0	322,0
Ogórki gruntowe	259,7	289,7	255,9	257,5	271,9	293,0	272,0
Pomidory gruntowe	221,4	234,1	212,7	232,4	246,7	277,0	257,0
Pozostałe warzywa	513,0	623,9	720,4	772,0	724,2	797,0	721,0
Warzywa spod osłon	754,0	671,2	673,8	673,0	712,0	723,0	772,0
Pomidory	393,0	372,3	369,6	369,0	405,0	412,0	445,0
Ogórki	223,0	198,7	208,0	211,0	220,0	218,0	229,0
Pozostałe warzywa	138,0	100,2	96,2	93,0	87,0	92,0	97,0

Źródło: Rynek owoców i warzyw 2005, 2008.

W Polsce warzywa produkowane są głównie w uprawie polowej. Wielkość produkcji warzyw gruntowych w analizowanych latach kształtowała się na poziomie 3,9–4,9 mln ton. Produkcja warzyw spod osłon wahała się od 671 tys. ton w 2003 r. do prawie 772 tys. ton w 2008 r. Warzywa spod osłon w 2008 r. stanowiły 14,8% w ogólnych zbiorach (tab. 3).

Spożycie warzyw i ich przetworów

Spożycie warzyw i ich przetworów w Polsce w latach 2002–2008 wyniosło średnio około 111 kg/mieszkańca (wg danych bilansowych: produkcja, eksport i import). Natomiast konsumpcja warzyw w latach 2002–2008 wahała się od 109 do 111 kg i wzrosła w 2007 i 2008 r. do 115 kg (tab. 4).

Spożycie warzyw świeżych, chłodzonych i mrożonych oraz przetworów warzywnych w Polsce według badania budżetów rodzinnych gospodarstw domowych prowadzonych przez GUS (badaniem nie objęto spożycia w publicznych zakładach żywieniowych, tj. szpitalach, barach, restauracjach itp.) w latach 2002–2008 wyniosło średnio 63,8 kg/osobę (tab. 5). W analizowanym okresie spożycie warzyw i ich przetworów zmniejszyło się z 64,5 kg do 60,8 kg w 2008 r. (spadek o 6,7%). Największe spożycie warzyw odnotowano w 2005 r., nato-

miast najniższe w 2007 r.; wyniosło ono odpowiednio 67,1 oraz 60,5 kg/osobę. W badanym okresie największy wzrost spożycia warzyw odnotowano w 2005 r. (6,1%), natomiast największy spadek spożycia był w 2006 r. i wyniósł 7%.

Tabela 4

Spożycie niektórych produktów żywnościowych w Polsce w latach 2002–2008

Nazwa produktu	Spożycie w roku [kg/mieszkańca] ²						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ziarno 4 zbóż	120	120	119	119	117	115	112
Ziemniaki	131	130	129	126	121	121	118
Warzywa	111	110	111	110	109	115	115
Owoce	56,7	54,5	55,0	54,1	54,4	41,0	55
Mięso	69,5	72,1	71,8	71,2	74,3	77,0	75
Mleko krowie [l]	182	181	174	173	176	178	182

Źródło: Kowalski 2008.

Tabela 5

Przeciętne roczne spożycie warzyw i ich przetworów w gospodarstwach domowych

Produkty	Spożycie warzyw i ich przetworów w roku [kg/osobę]						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Warzywa, grzyby i przetwory	64,56	64,92	63,24	67,08	62,40	60,48	60,84
Warzywa i grzyby świeże	60,72	61,08	59,64	59,16	54,12	52,2	52,56
Kapusta	8,76	8,76	8,88	8,16	7,44	7,44	7,08
Kalafiorowate	2,04	1,8	2,04	1,92	1,80	1,80	2,04
Pomidory	10,08	10,56	10,44	10,68	10,20	9,84	10,32
Ogórki	8,40	8,16	6,96	8,18	7,92	7,08	7,08
Buraki	4,44	4,44	4,32	4,08	3,48	3,36	3,24
Marchew	8,04	8,16	8,04	8,04	6,96	6,72	6,72
Cebula	6,96	6,84	6,72	6,60	6,00	5,76	5,76
Pozostałe	12,00	12,36	12,24	11,40	10,32	10,20	10,32

1 – bez strączkowych; od 2001 r. warzywa świeże, chłodzone i mrożone,

2 – od 2005 r. GUS zmienił klasyfikację przetworów spożywanych w gospodarstwach domowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2002–2008 nastąpiło zmniejszenie spożycia warzyw świeżych z 60,7 kg do 52,5 kg/osobę (spadek o 13,6%). Udział warzyw świeżych w spożyciu warzyw i ich przetworów zmniejszył się z 94,1% do 86,4%. W analizowanym okresie zmniejszyło się spożycie prawie wszystkich warzyw świeżych. Największy spadek spożycia odnotowano w takich gatunkach warzyw jak: buraki ćwikłowe (spadek o 27,0%), kapusty (o 19,2%), cebula (o 17,2%), marchew

² Dane bilansowe.

(o 16,4%). Nie zmieniła się wielkość spożycia pomidorów (około 10,3 kg/osobę) oraz kalafiorów (około 3,4 kg/osobę). W strukturze konsumpcji świeżych warzyw udział kapusty, pomidorów, ogórków, marchwi i cebuli zmniejszył się z 69,6% w 2002 r. do 60,9% w 2008 r. Struktura konsumpcji warzyw w latach 2002–2008 przedstawiała się następująco:

- 15% (papryka, cukinia, sałaty, endywia, szpinak, pory itp.),
- 14% pomidory,
- 11% kapusta,
- 11% ogórki,
- 10% marchew,
- 9% cebula,
- 5% buraki,
- 22% przetwory z warzyw,
- 3% kalafior i brokuły.

W latach 2002–2008 w porównaniu z poprzednim okresem obniżyło się spożycie kapusty, buraków i marchwi. Nie zmienił się udział spożycia ogórków, cebuli i przetworów. Wzrósł udział spożycia brokułów, kalafiorów i pozostałych warzyw. Świadczy to o nieznacznym rozszerzaniu asortymentu spożywanych warzyw w Polsce.

Tabela 6

Przeciętne roczne spożycie przetworów³ i soków warzywnych w Polsce w latach 2002–2008

Produkty	Spożycie przetworów i soków warzywnych w roku [kg/osobę]						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Przetwory warzywne, w tym:	14,9	14,7	15,0	16,5	18,0	18,5	19,3
Mrożonki	2,5	2,7	2,5	3,7	5,2	6,0	6,2
Konserwy	3,0	3,3	3,8	4,0	3,7	3,7	4,6
Marynaty	2,1	1,9	2,1	2,0	2,2	1,6	1,8
Kapusta kwaszona	3,8	3,8	3,6	3,5	3,2	3,0	2,9
Koncentrat pomidorowy	0,4	0,4	0,4	0,6	0,7	0,7	0,7
Ketchup i sosy pomidorowe	1,7	1,7	1,6	1,7	2,1	2,5	2,4
Soki warzywne i owocowo-warzywne	0,9	1,1	1,3	1,3	1,7	1,5	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

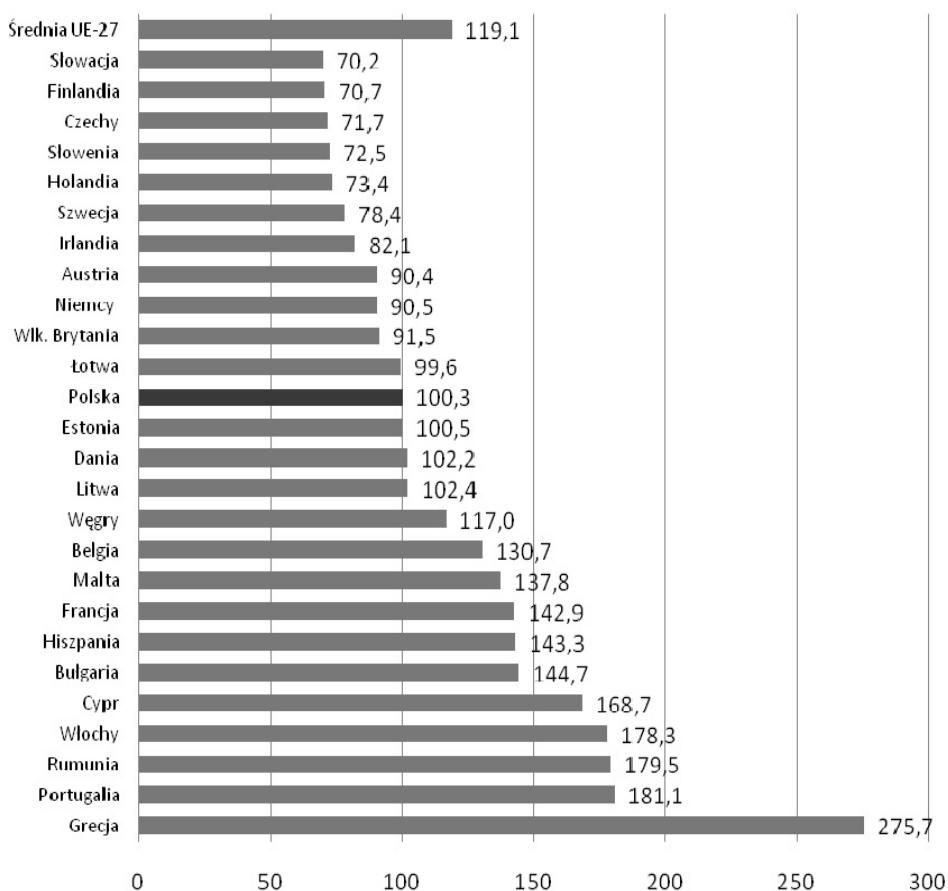
Konsumpcja przetworów warzywnych w Polsce wzrosła z 14,9 do 19,3 kg/mieszkańca (wzrost o 29,5%) (tab. 6). W spożyciu przetworów warzywnych największa konsumpcja dotyczyła mrożonek (wzrost z 2,5 do 6,2 kg/mieszkańca),

³ Spożycie bilansowe: produkcja, import i eksport.

konserw warzywnych (wzrost z 3,0 do 4,6 kg/mieszkańca) oraz kapusty kiszzonej (zmniejszenie spożycia z 3,8 do 2,9 kg/mieszkańca). W latach 2002–2008 zwiększyło się w Polsce spożycie soków pitnych i napojów owocowych oraz owocowo-warzywnych z 28,0 do 39,9 kg/mieszkańca (wzrost o prawie 42,5%). Zwiększyło się prawie dwukrotnie również spożycie soków warzywnych i osiągnęło w 2008 r. poziom 1,8 kg/mieszkańca.

Spożycie warzyw w krajach UE charakteryzuje silne zróżnicowanie. Najwyższy poziom spożycia warzyw w 2003 r. odnotowano w Grecji (275,5 kg/

Spożycie warzyw i ich przetworów w UE-27

Rysunek 2

Spożycie warzyw i ich przetworów w krajach UE-27 w 2003 r. w kg na jednego mieszkańca rocznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Food Balance 2010].

/mieszkańca), natomiast najniższy w Słowacji (70,2 kg/mieszkańca), różnica między najwyższym a najniższym poziomem spożycia wyniosła aż 205,5 kg na mieszkańca (rys. 2) [Kwasek 2008]⁴. Wysoki poziom spożycia warzyw był w Portugalii (181,1 kg), Rumunii (179,5 kg), we Włoszech (178,3 kg) oraz na Cyprze (168,7 kg). Powyżej 100 kg warzyw rocznie spożywano w takich krajach jak: Polska, Estonia, Dania, Litwa, Węgry, Belgia, Malta, Francja, Hiszpania i Bułgaria (od 100,3 kg w Polsce do 144,7 kg w Bułgarii). W pozostałych krajach spożywano poniżej 100 kg warzyw na mieszkańca, przy czym poniżej 80 kg spożycie występowało w takich krajach jak: Słowacja (najniższe w całej UE-27), Finlandia, Czechy, Słowenia, Holandia oraz Szwecja.

Poziom spożycia warzyw w Polsce stanowił 90% średniego spożycia w krajach UE-27. Według danych FAO spożycie warzyw ogółem w Polsce w 2003 r. wyniosło ponad 100kg/mieszkańca i Polska zajmowała 12. miejsce wśród krajów UE. W Polsce dominuje głównie spożycie warzyw kapustnych, korzeniowych, pomidorów oraz ogórków. Konsumpcja kapusty, kalafiorów, pomidorów, ogórków, marchwi, cebuli oraz przetworów z tych warzyw (w przeliczeniu na produkty świeże) w Polsce w latach 2000–2005 stanowiła około 118% średniej konsumpcji w UE-27. Więcej tych produktów spożywa się tylko w Grecji, Rumunii, Włoszech i Belgii. Zdecydowanie wyższe jest w Polsce niż w większości krajów europejskich spożycie kapusty (31,6 kg wobec 12,8 kg w UE-27), marchwi (21,4 kg wobec 10,1 kg), cebuli (14,4 kg wobec 10,2 kg) i kalafiorów (3,8 kg wobec 3,0 kg). Niższa jest natomiast konsumpcja pomidorów i przetworów pomidorowych (9,6 kg/mieszkańca wobec 31,1 kg średnio w UE-27), a także większości pozostałych warzyw. Od przeciętnego poziomu w UE nie odbiega w Polsce konsumpcja marynat warzywnych, a wyższe jest spożycie warzyw kwaszonych.

Wsparcie dla sektora warzywniczego w Unii Europejskiej

Po obserwacji funkcjonowania rynków owocowo-warzywnych w ostatnich latach Komisja Europejska uznała, że obowiązujący do 2007 r. system dotyczący sektora owoców i warzyw, ustanowiony rozporządzeniami WE nr 2201/96 z dnia 28 października 1996 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków przetworów owocowych i warzywnych oraz WE nr 2202/96 z dnia 28 października 1996 r. w kwestii wprowadzenia programu pomocy wspólnotowej dla producentów niektórych owoców cytrusowych, wymaga zmian, aby osiągnąć zwiększenie konkurencyjności i orientacji rynkowej tego sektora [Walczak 2008]. W związku

⁴ Najnowsze dane FAOSTAT-u dotyczą 2003 roku.

z tym podjęta została decyzja o zreformowaniu systemu wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw od 2008 r. Głównymi celami i założeniami reformy są:

- lepsze zorientowanie na rynek i większa konkurencyjność sektora,
- zmniejszenie wahań w dochodach rolników,
- działanie na rzecz lepszej równowagi w łańcuchu zbytu owoców i warzyw (zwiększenie stopnia zorganizowania rynku),
- lepsze uwzględnienie zróżnicowania sektora,
- wzmocnienie zdolności producentów w zarządzaniu kryzysami,
- zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne,
- zwiększenie spożycia owoców i warzyw,
- zapewnienie spójności z zasadami WTO i polityką rozwoju,
- zwiększenie przewidywalności i kontroli wydatków publicznych,
- uproszczenie zarządzania (zminimalizowanie obciążeń administracyjnych) i usprawnienie kontroli.

Aby zrealizować założone cele reformy, przewiduje się wiele szczegółowych rozwiązań. Podstawowym z nich jest likwidacja wsparcia produkcji kierowanej do przetwórstwa (w tym systemu pomocy finansowej z tytułu dostarczenia pomidorów do przetwórstwa) oraz objęcie owoców i warzyw systemami płatności obszarowych (decoupling). W krajach stosujących system jednolitej płatności obszarowej (SAPS) owoce i warzywa są objęte systemem dopłat bezpośrednich. Środki finansowe przewidziane na wsparcie produkcji kierowanej do przetwórstwa zostaną przekazane państwom członkowskim w formie kopert krajowych. W przypadku pomocy finansowej do pomidorów państwa członkowskie będą mogły w czteroletnim okresie przejściowym (2008–2011) stosować płatności bezpośrednie do upraw pomidorów pod warunkiem, że część płatności związana z wielkością produkcji nie przekroczy 50% pułapu krajowego.

Stymulowanie procesu powstawania uznanych organizacji producentów to kolejny mechanizm wsparcia producentów warzyw. Ma on polegać na zwiększeniu udziału wsparcia wspólnotowego (z 50% do 60%) w funduszach operacyjnych organizacji producentów w określonych przypadkach (w tym m.in. dla nowych krajów członkowskich i krajów o niskim stopniu zorganizowania rynku, tj. poniżej 20% udziału sprzedaży organizacji producentów w całkowitej produkcji owoców i warzyw). Dodatkowo przewidziane jest zwiększenie limitu pomocy na dofinansowanie funduszu operacyjnego z 4,1% do 4,6% wartości produktów sprzedanych, pod warunkiem wykorzystania nadwyżki pomocy wyłącznie w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym i zarządzania nimi. Państwa członkowskie mogą wypłacić organizacjom producentów krajową pomoc finansową, w wysokości do 80% wkładu producentów, jeżeli organizacje producentów sprzedają mniej niż 15% wartości produkcji owoców i warzyw, a produkcja owoców i warzyw stanowi przynajmniej 15% ich całkowitej produkcji rolnej. Pomoc ta jest

dotatkowa w stosunku do funduszu operacyjnego i może być zwrócona przez UE na wniosek państwa członkowskiego. Jednocześnie przewidziano zwiększenie wsparcia dla wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i z prowadzeniem działalności administracyjnej do 10% wartości produktów sprzedanych w pierwszym roku realizacji planu dochodzenia do uznania, 10% – w drugim, 8% – w trzecim, 6% – w czwartym oraz 4% – w piątym roku.

W związku z tym, że reforma uwzględnia aspekty ochrony środowiska, organizacje producentów owoców i warzyw muszą przeznaczyć co najmniej 10% wydatków przewidzianych w każdym z programów operacyjnych na środki ochrony środowiska. Dodatkowo program operacyjny musi zawierać przynajmniej dwa działania związane z ochroną środowiska. W ramach programu operacyjnego organizacji producentów UE będzie współfinansować produkcję ekologiczną do poziomu 60%.

Jednocześnie przewidziano inne mechanizmy wsparcia, m.in. promocję spożycia owoców i warzyw, szczególnie przez dzieci i młodzież, a także wprowadzenie mechanizmów zarządzania kryzysowego dla organizacji producentów. Przewiduje się m.in. następujące narzędzia, które mają przeciwdziałać lub zapobiegać sytuacjom kryzysowym na rynku: wycofanie owoców i warzyw z rynku, zbieranie niedojrzałych owoców i warzyw lub rezygnacja z ich zbioru, informowanie i działania szkoleniowe w sytuacjach kryzysowych, ubezpieczanie zbiorów, pomoc na zabezpieczenie pożyczek bankowych czy wsparcie kosztów administracyjnych tworzenia funduszy wzajemnego ubezpieczenia. Środki zarządzania kryzysowego nie mogą stanowić więcej niż jedną trzecią wydatków w ramach programu operacyjnego. W celu finansowania zarządzania kryzysowego organizacja producentów będzie mogła zaciągać pożyczki na warunkach komercyjnych. Spłata kapitału oraz odsetek od takich pożyczek może stanowić część programu operacyjnego, nieprzekraczającą limitu 20% wydatków ogółem programu operacyjnego w danym roku. Poniesione przez organizację producentów na spłatę pożyczki wydatki będą mogły być dofinansowane w ramach pomocy finansowej do funduszu operacyjnego.

Literatura

- Rynek owoców i warzyw – stan i perspektywy*, numery 23–33/2003–2008.
ARR, Agencja Rynku Rolnego. Strona internetowa: www.arr.gov.pl, odczytane 25.02.2009.
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Strona internetowa: www.arimr.gov.pl, odczytane 25.02.2009.
DŁUGOKĘCKA M., 2008: *Światowy rynek owoców i warzyw*. Opracowanie sygnałne. FAPA, Warszawa.

Food Balance Sheets. FAO, 2010.

KOWALSKI A. (red.), 2008: *Analiza produkcyjno-ekonomicznej sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2007r.* Wydawnictwo, IERiGŻ-PIB, Warszawa.

KWASEK M., 2008: *Typologia krajów Unii Europejskiej według wzorców konsumpcji żywności.* Wydawnictwo IERiGŻ-PIB, Warszawa.

NOSECKA B., 2007: *Eksport polskich owoców, warzyw oraz ich przetworów na rynki krajów trzecich.* Wydawnictwo IERiGŻ, Warszawa.

NOSECKA B., STRYJEWSKA I., MIERWIŃSKI J., 2008: Perspektywy polskiego rynku warzyw i ich przetworów. Skierniewicki Portal Ogrodniczy, <http://www.horticulture.pl/index.php/marketarticle/prop/id/15>, odczytane – luty 2009.

Przemysł spożywczy w Polsce 2008. Raport ING. http://www3.ingbank.pl/_itemserver/wholesale/raporty/ING_Raport_Spozywczy_2008.pdf, odczytane – luty 2009.

WALCZAK J., 2008: *Reforma wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw w Unii Europejskiej.* Wydawnictwo Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, Kraków.

Production of vegetables in Poland and selected countries of the EU

Abstract

The paper aims to analyze the state of the art and the conditions of development of vegetable sector in Poland and selected countries of the European Union. It argues that the further development of the sector will depend on the dynamics of increasing competitive positions on the EU Single Market as well as taking advantages of EU funds and the level of cooperation between sector's stakeholders.